

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ: ЗАКОРДОННИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

MARKETING RESEARCH OF FEATURES OF THE CRYPTOCURRENCY MARKET: FOREIGN AND DOMESTIC EXPERIENCE

УДК 330.3

<https://doi.org/10.32843/infrastruct42-21>

Білик І.І.

к.е.н., доцент кафедри
маркетингу і логістики
Національний університет
«Львівська політехніка»

Кіндій М.В.

старший викладач кафедри
маркетингу і логістики
Національний університет
«Львівська політехніка»

Кіндрат С.В.

студент
Національний університет
«Львівська політехніка»

Bilyk Iryna

Lviv Polytechnic National University

Kindii Mariya

Lviv Polytechnic National University

Kindrat Serhii

Lviv Polytechnic National University

У статті розкрито основні аспекти розвитку криптосфери в Україні. Цифрові гроші, або криптогроші, – це валюта майбутнього, яка існує на основі довіри людей до неї та набуває все більш значимого характеру у наш час. Розвиток передових технологій та позитивна динаміка змін у цифровій сфері привели до глобалізаційних процесів, що впливає на позитивну динаміку піднесення економіки країн світу. Проаналізовано перепони, що створюють труднощі входження цієї індустрії, а також подано основні позитивні та негативні аспекти діяльності криптосфери. Базуючись на закордонному досвіді, ми визначили основні інструменти та способи впливу на досліджувану сферу, зокрема було детально досліджено всі аспекти, пов'язані зі створенням української криптодолини. Проведено SWOT-аналіз проекту «Криптодолина України», визначено слабкі сторони, а також нерозкриті можливості. Запропоновано шляхи вирішення проблем, які виникають зараз у сфері цифрових валют, окремо представлено приклад передових держав, що активно впроваджують цифрову валюту у життя, подано основні кроки врегулювання нагальних питань.

Ключові слова: криптосфера, цифрова валюта, криптодолина, IT-кластер, цифровізація.

В статье раскрыты основные аспекты развития криптосферы в Украине. Цифровые

деньги, или криптоденьги, – это валюта будущего, которая существует на основе доверия людей к ней и приобретает все более значимый характер в наше время. Развитие передовых технологий и положительная динамика изменений в цифровой сфере привели к глобализации процессов, что влияет на положительную динамику подъема экономики стран мира. Проанализированы преграды, которые создают трудности входжения этой индустрии, а также предоставлены основные положительные и отрицательные аспекты деятельности криптосферы. Основываясь на зарубежном опыте, мы определили основные инструменты и способы воздействия на исследуемую сферу, в частности были подробно исследованы все аспекты, связанные с созданием украинской криптодолины. Проведен SWOT-анализ проекта «Криптодолина Украины», определены слабые стороны, а также нераскрытые возможности. Предложены пути решения проблем, возникающих сейчас в сфере цифровых валют, отдельно представлен пример передовых государств, которые активно внедряют цифровую валюту в повседневную жизнь, предоставлены основные шаги урегулирования неотложных вопросов.

Ключевые слова: криптосфера, цифровая валюта, криптодолина, IT-кластер, цифровизация.

The article describes the main aspects of the development of the crypto sphere in Ukraine. Digital money or cryptocurrency is the currency of the future that exists due to people's trust in it and it is becoming increasingly important in our time. The purpose of this article is to conduct research on crypto industry activity in Ukraine, identify positive and cost-effective aspects of new technology, highlight new opportunities, and identify hidden threats. Comparison, in the course of the study, of domestic and foreign experience in managing the crypto industry. It has been analyzed the barriers to the implementation of this industry, and also the main positive and negative aspects of crypto industry activity are presented in the article. It has been determined the main tools and ways of influencing the studied subject by using foreign experience, in particular, all aspects related to the creation of the Ukrainian crypto valley have been explored in detail. Divergence of opinion and imperfect government management in the digital market hinders state integration into the global technology market. Most of the problems around the crypto industry are caused by ignorance and distrust of new technological innovations. Having analyzed the development of the crypto industry in Ukraine, was concluded the main key areas that could help the high-tech industry to continue to actively develop are: defining the basic standards for conducting crypto activities at the legislative level and the assistance of the state in attracting investment in the development of the crypto industry. It has been carried out the SWOT-analysis of the Crypto-Valley project in Ukraine by identifying weaknesses and also undisclosed opportunities. Conducted a clear analysis and researching of foreign experience in the field of digital currencies allowed to draw conclusions regarding the solution of the issue of the legalization of cryptocurrencies. Ways to solve the problems that are currently occurring in the digital currency field have been suggested. It has been described an example of advanced countries actively implementing digital currency. The basic steps of solving urgent issues have been presented.

Key words: crypto industry, digital currency, crypto valley, IT-cluster, digitalization.

Постановка проблеми. Нині великого значення набула сфера електронних валют та здійснення на їх основі торгів, де можна заробити неабияку кількість грошей. Торгувати цифровими валютами може будь-хто, а контроль цієї діяльності з боку держави є непростим завданням, яке потребує чимало матеріальних та нематеріальних ресурсів, обізнаності в IT-сфері новостворених структур та відповідного законодавчого регулювання.

Закордонний досвід свідчить про те, що навіть такі держави як США, Німеччина, Франція та Китай, не мають повного контролю над сферою

цифрових валют, тому вагомого значення набуває вивчення всіх позитивних та негативних аспектів досліджуваної діяльності. Вільний доступ до проведення торгів на електронних біржах дає можливість будь-кому, задіяному у цьому процесі, отримати прибуток на купівлі-продажі криптовалюти.

Грошові обороти на криптобіржах сягають мільярдів доларів. У сукупності вартість усієї криптосфери може перевищувати ВВП трьох найпотужніших держав світу, таких як США, Німеччина та Китай, разом узятих, що означає велику цінність та прибутковість цієї сфери порівняно зі

звичайними галузями. Не дивно, що людина придумує все нові способи заробляння грошей, розуміючи те, що нафтова та газова промисловості вже втрачають свою позицію як найприбутковіші галузі у світі. Натомість приходять нові, які витісняють старі та підтверджують їх важливість у загальнонаціональному розвитку, а це вимагає нового розуміння в цій галузі таких маркетингових складових частин, як товар, ціна, просування й збут.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

За останніми дослідженнями визначено сутність та перспективи впровадження криптосфери, а також її реалізацію в Україні. Слід зазначити, що основним завданням науковців, провідних економістів та високопосадовців є врахування всіх ризиків та можливостей від офіційного визнання на законодавчому рівні досліджуваної сфери діяльності та її місця на ринку товарів і послуг. Виявлення характерних рис та переваг електронної криптовалюти як грошової одиниці, аналіз сучасних нормативно-правових засад для розвитку ринку криптовалют в Україні досліджувались, зокрема, М.М. Миколишиним та Н.Я. Булою [1]. Сучасні тенденції розвитку криптовалют на ринку України дослідили І.І. Гусєєва та Т.О. Петрова [2]. Доцільно провести ширший аналіз впровадження на ринок індустрії криптосфери в Україні та шляхів контролю за її рухом, прогноз можливих спекуляцій та визначення проблем, які можуть виникнути в ході впровадження цієї сфери в економічну діяльність.

З початку 2009 року винайдення першої криптовалюти Сатоші Накамото Біткоіна ознаменувало виникнення абсолютно нової економічної діяльності, яка з року в рік все частіше інтегрується у всі сфери життєдіяльності. Україна – друга країна у світі, яка залишається найбільш лояльною до цифрових грошей. На відміну від Росії, Україна стрімко рухається у напрямі побудови «держави на технології блокчейн». Так, у 2019 році було створено Міністерство цифрової трансформації (МЦТ), яке заклало початок швидкої легалізації цифрових активів. Поки що криптосфера не є офіційно визнаною в Україні, проте список проєктів, пов'язаних з цією сферою та вже розроблених МЦТ, зможе зробити східноєвропейську країну однією з передових у крипто- та блокчейн-сфері.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження щодо діяльності криптосфери в Україні, встановлення позитивних та економічно вигідних аспектів від нової технології, висвітлення нових можливостей, визначення прихованих загроз, порівняння вітчизняного та закордонного досвіду управління криптосферою.

Для досягнення поставленої мети були сформувані такі завдання:

- висвітлення економічної доцільності ведення криптосфери в Україні;

- проведення SWOT-аналізу створення криптодолини в Україні;

- порівняння вітчизняного та закордонного досвіду ведення криптодіяльності;

- висвітлення результатів досліджень щодо розуміння та особистого ставлення респондентів до криптовалют та електронних грошей загалом;

- пропозиція рекомендацій щодо економічно вигідного введення криптосфери як високотехнологічної галузі України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

З кожним роком криптосфера стає все більш популярною, сьогодні капіталізація ринку електронних грошей становить понад 200 млрд. дол., що підтверджує довіру людей до абсолютно нового виду грошей [3].

Кількість торговців електронними грошима на криптобіржах, за даними Кембріджського центру альтернативного фінансування, становить 139 млн. Чинники, що впливають на збільшення кількості трейдерів, різні. Основними є лояльність з боку держави до незаконного збагачення (відсутність сплати податків, криптосфера як «джерело збагачення» тощо), відсутність чинників, що регулюють криптосферу на законодавчому рівні, високий рівень безробіття, «дороге» життя тощо. Найбільша кількість трейдерів нині знаходиться у США, а саме 22 268 554 осіб, в Україні їх близько 1,9 млн., що становить 3% загальної кількості населення країни. Причому ця кількість з кінця 2017 року невпинно зростає [2; 4].

Доцільність впровадження можемо обґрунтувати, спираючись на досвід держав, що легалізували криптотрейдинг як спосіб заробітку на криптовалюті. Наприклад, Естонія отримує дохід, надаючи ліцензії відповідним компаніям. Досвід Швейцарії показує, що контролювання криптосфери є вигідним. Так, створений фінансовий регулятор «Anti-Money Laundering Act» (AMLA) спеціалізується на запобіганні відмиванню грошей та протидії фінансовому тероризму [5; 6].

В Україні оплата цифровими грошима набула масового характеру, а вперше з'явилась на Бессарабському ринку у Києві. Криптовласники можуть оплатити покупку, скануючи QR-код. Це доводить простоту цієї сфери та її загальну інтеграцію [7].

Велика кількість трейдерів в Україні та відсутність будь-яких регуляторів криптосфери підштовхнули громадські організації, асоціації до створення проєкту криптодолини. За словами Михайла Чобаняна [8], що є одним з членів блокчейн-асоціації, основною рушійною силою, що підштовхнула до створення цього проєкту, є великий досвід у блокчейн-індустрії, адже вона існує в Україні з 2013 року та може скласти сильну конкуренцію іншим країнам.

Прикладом країни, що створила власну криптодолину, є Швейцарія. У 2017 році держава була

другою в списку після США за обсягом залучення інвестиційних коштів за програмою первинної пропозиції монет (ICO, англ. «Initial Coin Offering»), а криптовалютна біржа «Bitcoin Suisse» на початок 2018 року провела транзакцій на 3 млрд. швейцарських франків (\$3,14 млрд.) [9].

Ефективність представлення таких проєктів та їхня реалізація підтверджуються зацікавленістю з боку інвесторів, венчурних фондів, фінансових експертів, інноваційних компаній та стартапів.

Проведемо SWOT-аналіз щодо створення криптодолини в Україні та представлення на основі цього рекомендаційних висновків. SWOT-аналіз представлений у табл. 1.

Варто виокремити основні переваги прийняття законопроектів про регулювання блокчейн-індустрії. Отже, ними є:

- створення зрозумілого правового статусу криптовалюти, її тлумачення;
- створення правил оподаткування крипто-трейдерів, блокчейн-компаній;
- запровадження електронних відкритих декларацій доходів від криптосфери;
- захист прав власності на криптогроші;
- можливість виведення цього виду заробітку з тіні.

Ринок криптовалют характеризується певною нестабільністю. Так, його капіталізація різниться

за 2013–2019 роки. На рис. 1 відображено результати побудови лінії тренду та коефіцієнта детермінації на основі даних про капіталізацію ринку. За коефіцієнтом детермінації (R^2) можна стверджувати, що немає певної залежності між даними, що доводить нестабільність ринку. Значний ріст у 2017 році відбувався через різке підвищення ціни на біткоїн, адже він виріс у 20 разів за рік, що сприяло збільшенню інвестицій в цей вид електронної валюти.

Основними чинниками, що впливають на стійке зростання криптосфери у європейському регіоні, є велика кількість споживачів/клієнтів/зацікавлених сторін; легалізація електронних валют як засіб обміну в багатьох країнах; легкість у доступі до криптобірж та трейдингу.

В табл. 2 проаналізовано найбільш сприятливі країни для залучення та розвитку стартап-проєктів порівняно з Україною.

В Україні налічується велика кількість блокчейн-компаній, а саме більше 50 успішних стартап-проєктів, що перетворились на повноцінних стейкхолдерів та залучають великі суми інвестицій у досліджувану сферу. Відсоткове співвідношення найуспішніших компаній у блокчейн-сфері подано на рис. 2.

Аналізуючи рис. 2, можемо стверджувати, що найбільше компаній існують у сфері софт-

Таблиця 1

SWOT-аналіз щодо створення криптодолини в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> – Сформований потужний IT-кластер (Львів, Київ, Харків, Одеса); – створена на початку 2018 року Блокчейн-асоціація України; – українські проєкти у 2017 році посіли третє місце в Європі за кількістю стартапів, які виходять на ICO; – створена перша українська платформа «Token0x» для виходу на ICO; – меморандум між Україною та однією з найбільших (за обігом) бірж світу «Binance»; – активний розвиток проєктів, пов'язаних з технологією блокчейн; – формування нормативної бази розвитку технологічних проєктів; – ухвалення законопроектів 2179; – перші кроки до здійснення законодавчого забезпечення; – створення робочих місць. 	<ul style="list-style-type: none"> – Неналагоджені комплексний підхід і створення умов, що сприятимуть розвитку всієї галузі; – відсутність підтримки іноземних партнерів; – незабезпеченість повної безпеки щодо витоку/викрадення цінної інформації та стратегічно важливих даних; – потенціал України у розвитку блокчейн-технології не продемонстровано на світовому рівні; – відсутність підключення до міжнародного обміну інформацією; – утруднений доступ входження на український криптовалютний ринок іноземцям.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – Бажання світових криптобірж запрацювати в Україні; – зростання податкових надходжень до бюджету від заходження до країни криптобірж; – зміцнення українських позицій у криптосфері на світовій арені; – можливість значного економічного росту; – розроблення абсолютно нових технологій на прикладі компанії «Token0x.io»; – активні розробки та застосування блокчейн-технології у сферах цифрової ідентичності; – створення й прийняття закону про оподаткування операцій; – можливість запровадження комфортних інструментів ведення бізнесу; – запровадження довгострокової стратегії розвитку науково-технічної сфери; – стимулювання створення стартап-проєктів в Україні. 	<ul style="list-style-type: none"> – Відсутність законодавчої бази може призвести до виведення коштів в тінь та зловживання назвою «чесний трейдер»; – незначний потік інвестицій у розвиток проєкту «Українська криптодолина», поки не буде врегульовано питання законодавчої та нормативної бази; – тотальна детінізація криптосфери може зупинити її подальший розвиток; – неналагоджений контакт з боку держави та учасників криптосфери, конфлікт інтересів; – втручання незацікавлених сторін у розвиток проєкту, спекуляція з боку противників криптовалют; – можлива загроза «хакерських» атак; – тиск з боку основних конкурентів у криптосфері (США, Японія, Китай, ЄС).

Джерело: складено авторами на основі власних досліджень

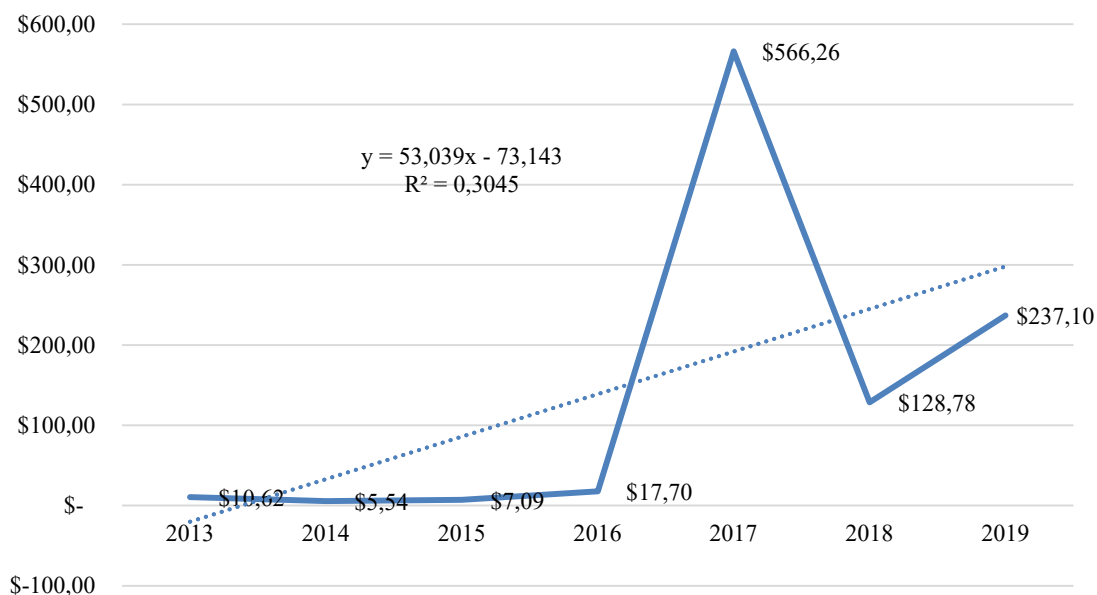

Рис. 1. Капіталізація світового ринку криптовалют у 2013–2019 роках, дол. США

Таблиця 2

Порівняння закордонного та вітчизняного досвіду залучення та розвитку стартапів (криптосфера)

Країна	Особливості криптосфери	Назви успішних стартап-проектів
Швейцарія	Ця країна стала осередком для криптовалютних операцій. Низькі податки (сплата у біткоїнах) та встановлені правила ведення бізнесу, створення криптодолини.	ETHEREUM Foundation, Tezos, Dfinity, Bancor, ShapeShift
Гібралтар	Планується створення проекту "Blockchain Gibraltar" зі значними обсягами криптовалют. Відсутність податку на приріст капіталу приваблює інвесторів. Зареєстровано безліч європейських цифрових стартапів.	Gibraltar Stock Exchange
Мальта	Віртуальний закон про фінансові активи для криптогалузі від уряду дає можливість для емісії та використання криптовалют і токенів. Податок становить 5%.	Binance
Великобританія та Північна Ірландія	Існування «сірої зони», яка не контролюється приписами уряду. Великі криптовалютні біржі, брокери та стартап-проекти розміщуються саме в цій країні.	Blockchain.com, BitStamp, CEX.IO, Humaniq, Parity, CryptoPay
Данія	За розпорядженнями Національного банку та уряду цифрову валюту не визнано законним платіжним засобом.	–
Україна	У 2017 році було засновано 32% всіх компаній, які застосовують технологію блокчейн. Сферами, в яких створюються блокчейн-стартапи, є програмування та розробки (38%); фінанси, інвестиції та трейдинг (38%); криптографія та криптовалюти (32%); маркетинг та реклама (12%). Міністерство цифрової трансформації розробляє низку законопроектів, які мають врегулювати діяльність криптосфери на прийнятному рівні як з боку держави так і з боку учасників бізнесу.	Kuna, Bitfury, AtticLab, Bloqly, Atama.ai, Cryptopys

Джерело: складено авторами на основі власних досліджень та [10]

розробок (розробка програм/платформ, які вирішують ту чи іншу проблему в блокчейн-сфері), 14% компаній задіяні у розробленні платформ на основі блокчейн-технології.

Висновки з проведеного дослідження. Високий потенціал інтелектуального ресурсу України забезпечує розвиток високотехнологічних галузей. Розбіжність думок та недосконале управління урядовцями на цьому ринку стримують інтеграцію держави на світовий ринок технологій. Більшість проблем, що створюються навколо управління

криптосферою, спричинена необізнаністю та недовірою до нових технологічних новинок. Будь-яка ідея, ноу-хау, стартап проходять свій власний життєвий цикл. Сфера криптовалют, або цифрових валют, зараз як на світовому ринку, так і в Україні перебуває на стадії активного зростання, якій притаманні незрозумілість, людська упередженість та багато інших факторів ризику. Саме через такі нюанси галузь не може активно інтегруватися в життя та має ризик зникнення. Провівши аналіз розвитку криптосфери в Україні, можемо дійти

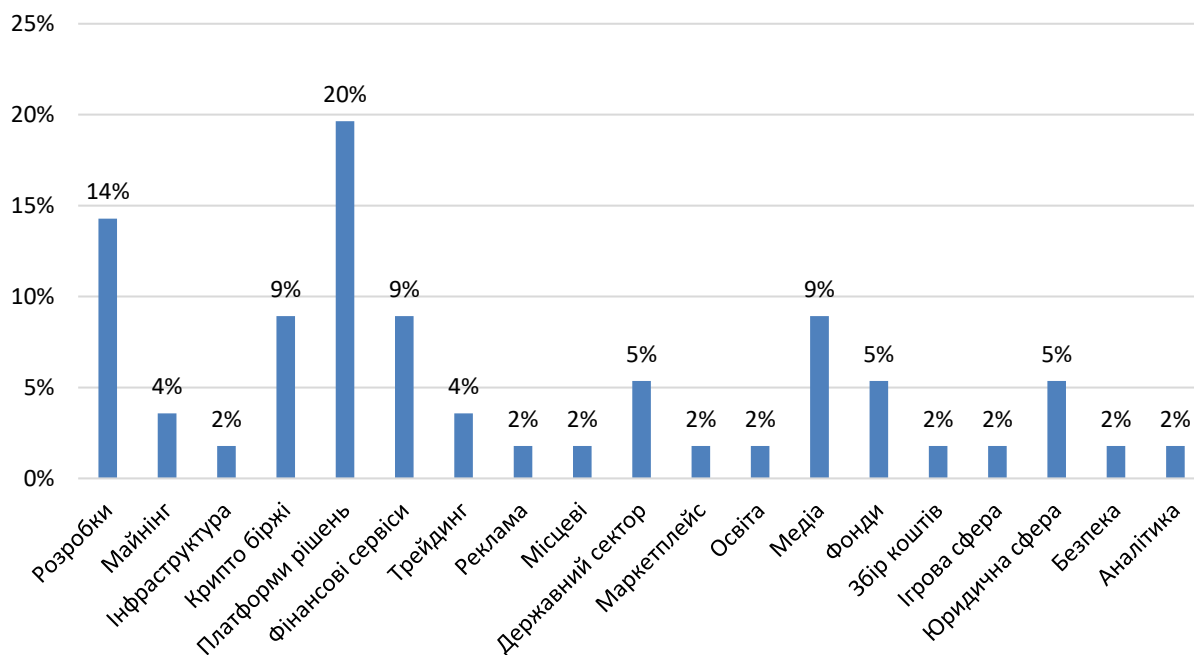

Рис. 2. Розподіл блокчейн-компаній України за сферами діяльності

Джерело: складено авторами на основі [11]

висновку, що основними ключовими напрямками, які могли б допомогти високотехнологічній галузі продовжити активно розвиватися, є:

- визначення основних нормативів ведення криптодіяльності на законодавчому рівні (компромісне вирішення місця та значення цього продукту в економіці України між урядом та тими, хто створює криптосферу);
- допомога держави щодо представлення та просування сфери криптовалют України на світовій арені;
- сприяння держави щодо залучення інвестицій у розвиток криптосфери, співпраця з іноземними партнерами, створення венчурних фондів;
- створення криптодолини за сприяння державних структур.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Миколишин М.М., Була Н.Я. Перспективи розвитку розрахунків із застосуванням криптовалют в Україні. *Гроші, фінанси і кредит*. 2018. Вип. 25. С. 729–737. URL: <https://bit.ly/2VP95jT> (дата звернення: 26.02.2020).
2. Гусева І.І., Петрова Т.О. Тенденції розвитку криптовалют на ринку України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 24(1). С. 48–50. URL: <https://bit.ly/38rVWQk> (дата звернення: 26.02.2020).
3. Загальна ринкова капіталізація криптовалют. Інтернет-статистика “Coin Market Cap”. URL: <https://bit.ly/2TuZMnС> (дата звернення: 27.02.2020).
4. Бакет П., Лерміт М., Альлі Дж. Скільки активних торговців криптовалютами є по всьому світу? URL: <https://bit.ly/3cNH7MG> (дата звернення: 1.03.2020).

5. Регулювання блокчейн та криптосфери 2020. Естонія. *Global Legal Insights*. URL: <https://bit.ly/2TMSv1h> (дата звернення: 1.03.2020).

6. Регулювання блокчейн та криптосфери 2020. Швейцарія. *Global Legal Insights*. URL: <https://bit.ly/2JFnmBx> (дата звернення: 1.03.2020).

7. Овочі за біткоїн. В Україні вперше запустили оплату криптовалютами на ринку. *НВ Бізнес*. URL: <https://bit.ly/2VVqTd4> (дата звернення: 1.03.2020).

8. Українська криптодолина: біткоїни без ПДВ і легалізація криптовалютного бізнесу. *Forklog*. URL: <https://bit.ly/2TyJj1H> (дата звернення: 1.03.2020).

9. Як в Швейцарії з'явилася «Криптодолина». *Відомості*. URL: <https://bit.ly/39JA2t6> (дата звернення: 1.03.2020).

10. Які країни є найбільш дружніми щодо крипто-технологій. *Na chasi*. URL: <https://bit.ly/2PW369g> (дата звернення: 4.03.2020).

11. Огляд блокчейн-індустрії України 2019. *InVenture*. URL: <https://bit.ly/2lvNeGm> (дата звернення: 4.03.2020).

REFERENCES:

1. Mykolyshyn M.M., Bula N.Ja. (2018) Perspektyvy rozvytku rozrakhunkiv iz zastosuvannjam kryptovaljut v Ukraini [Perspectives for development of settlements with the cryptocurrency application in Ukraine]. *Ghroshi, finansy i kredyt (electronic journal)*, vol. 25, pp. 729–737. Available at: <https://bit.ly/2VP95jT> (accessed 26 February 2020).
2. Husieva I.I., Petrova T.O. (2017) Tendentsii rozvytku kryptovaljut na rynku Ukrainy [Trends in cryptocurrency development in the Ukrainian market]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, vol. 24, pp. 48–50. Available at: <https://bit.ly/38rVWQk> (accessed 26 February 2020).

3. Coin Market Cap. Total market capitalization of cryptocurrency. Available at: <https://bit.ly/2TuZMnC> (accessed 27 February 2020).

4. Bucquet P., Lermite M., Ally Jo (2019) How many active crypto traders are there across the globe? *CH&Co*. Available at: <https://bit.ly/3cHH7MG> (accessed 1 March 2020).

5. Priit Latt (2019) Blockchain & Cryptocurrency regulation 2020. Estonia. *Global Legal Insights*. Available at: <https://bit.ly/2TMSv1h> (accessed 1 March 2020).

6. Daniel Haerberli, Stefan Oesterhelt, Alexandr Wherlock (2019) Blockchain & Cryptocurrency regulation 2020 Switzerland. *Global Legal Insights*. Available at <https://bit.ly/2JFnmbx> (accessed: 1 March 2020).

7. НВ "Business" (2018) Ovochi za bitcooin. V Ukraini vpershe zapustyly oplatu kryptovaliutamy na rynku [Vegetables for bitcoin. In Ukraine, cryptocurrencies have been launched for the first time in the market].

Available at: <https://bit.ly/2VVqTd4> (accessed 1 March 2020).

8. Forklog (2019) Ukrainskaya kriptodolina: bitcooin bez NDS i legalizatsiya kriptovalyutnogo biznesa [Ukrainian crypto valley: Bitcoin without VAT and legalization of cryptocurrency business]. Available at: <https://bit.ly/2TyJj1H> (accessed 1 March 2020).

9. Statements (2018) Kak v Shveysarii poyavilas "Kriptodolina" [How crypto valley was appeared in Switzerland]. Available at: <https://bit.ly/39JA2t6> (accessed 1 March 2020).

10. Melnyk O. (2018) Yaki krainy ye naibilsh druzhnimy shchodo kryptotekhnolohii. *Na chasi*. Available at: <https://bit.ly/2PW369g> (accessed 4 March 2020).

11. InVenture (2019) Obzor blokcheyn industrii Ukrainy [Overview of blockchain industry in Ukraine], Blockchain Association of Ukraine. Available at: <https://bit.ly/2lvNeGm> (accessed 4 March 2020).